

ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાઓમાં ઉચ્ચ સિદ્ધિ અને નિમ્ન સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓના વ્યક્તિત્વના લક્ષણોનો કેટલાક ચલોના સંદર્ભમાં તુલનાત્મક અભ્યાસ

ડૉ. મેહાલી આર.દેસાઈ
આસી. પ્રોફેસર
શ્રી શંકર બી. એડ્. કૉલેજ, માણુંદ

૧. પ્રસ્તાવના

પ્રવર્તમાન સમયમાં દરેક મા-બાપની એવી ઇચ્છા હોય છે કે પોતાનું બાળક શાળાકીય પરિણામોમાં ઉચ્ચ સિદ્ધિ મેળવે. એ જ રીતે દરેક શિક્ષક પણ પોતાના વિદ્યાર્થીઓ માટે આવું જ ઇચ્છતા હોય છે. એ સ્વભાવિક છે. પણ અહીં એવું માનવું ભૂલ ભરેલું છે કે મા. શાળાકીય પરિણામોમાં ઉચ્ચ સિદ્ધિ મેળવનાર વિદ્યાર્થીઓ જ પોતાના વ્યવસાયિક ક્ષેત્રોમાં અથવા અન્ય ક્ષેત્રોમાં આગળ હોય અને શાળાકીય પરિણામોમાં નિમ્ન સિદ્ધિ મેળવનાર વિદ્યાર્થીઓ આવા ક્ષેત્રોમાં પાછળ હોય. ૧૯૭૪ માં નિમાયેલ કોઠારી કમિશને જણાવ્યું છે કે,

“ભારતનું ભાવિ તેના વર્ગખંડોમાં ઘડાઈ રહ્યું છે.”

આપણે દેખીતી રીતે જ જોઈ શકીએ છીએ કે શિક્ષક પોતાના વર્ગખંડમાં દરેક બાળકને એક સરખી અધ્યાપન પદ્ધતિ વડે અધ્યયન કાર્ય કરાવે છે. દરેકને એક સરખું ભૌતિક વાતાવરણ પૂરું પાડવામાં આવે છે, છતાં શિક્ષક જ્યારે પોતાનું અધ્યાપન કાર્ય કેટલું સફળ થયું તે જાણવા માટે મૂલ્યાંકન કરે છે ત્યારે જોઈ શકે છે કે કેટલાક વિદ્યાર્થીઓ ઉચ્ચ સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરે છે, તો કેટલાક નિમ્ન સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરતા જોવા મળે છે.

આથી જો શિક્ષક બાળકની સિદ્ધિ અને તેના વ્યક્તિત્વ લક્ષણોથી પરિચિત થાય અને મા. સિદ્ધિ જ નહીં પરંતુ તેના વ્યક્તિત્વમાં રહેલી અભિરુચિના આધારે તેની રસ, રુચિ પ્રમાણે, ચિ.કલા, શિલ્પકલા, સ્થાપત્યકલા, જેવા ગુણોને ધ્યાનમાં લઈ બાળકનું સારું અને યોગ્ય દિશામાં ઘડતર કરવામાં આવે તો શિક્ષક તેના શૈક્ષણિક કાર્યમાં સાર્થક અને સફળ બની શકે.

૨. શીર્ષક

પ્રસ્તુત સંશોધનનું શીર્ષક આ પ્રમાણે રાખવામાં આવેલ છે. જેમાં,

ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાઓમાં ઉચ્ચ સિદ્ધિ અને નિમ્ન સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓનાં વ્યક્તિત્વનાં લક્ષણોનો કેટલાક ચલોના સંદર્ભમાં તુલનાત્મક અભ્યાસ

૩. અભ્યાસના હેતુઓ

સંશોધકે આ પ્રમાણેના હેતુઓ નક્કી કરેલ છે જેમાં,

- ધોરણ-૧૧ ના ઉચ્ચ સિદ્ધિ ધરાવતા (સમગ્ર) વિદ્યાર્થીઓ અને નિમ્ન સિદ્ધિ ધરાવતા (સમગ્ર) વિદ્યાર્થીઓનાં ‘વ્યક્તિગત પસંદગી પાક’નાં સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચેની તુલના કરવી.
- ધોરણ-૧૨ ના ઉચ્ચ સિદ્ધિ ધરાવતાં (સમગ્ર) વિદ્યાર્થીઓ અને નિમ્ન સિદ્ધિ ધરાવતાં (સમગ્ર) વિદ્યાર્થીઓનાં ‘વ્યક્તિગત પસંદગી પાક’નાં સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચેની તુલના કરવી.

૪. ઉત્કલ્પનાઓ

સંશોધક પોતાના સંશોધનમાં ઉત્કલ્પનાઓ આ પ્રમાણે નક્કી કરેલ છે જેમાં,

H01 ધોરણ-૧૧ ના ઉચ્ચ સિદ્ધિ ધરાવતા (સમગ્ર) વિદ્યાર્થીઓ અને નિમ્ન સિદ્ધિ ધરાવતા (સમગ્ર) વિદ્યાર્થીઓનાં 'વ્યક્તિગત પસંદગી પાઠક'માં લક્ષણવાર મેળવેલ સરાસરી પ્રાપ્તિની વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહીં હોય.

H02 ધોરણ-૧૨ ના ઉચ્ચ સિદ્ધિ ધરાવતા (સમગ્ર) વિદ્યાર્થીઓ અને નિમ્ન સિદ્ધિ ધરાવતા (સમગ્ર) વિદ્યાર્થીઓનાં 'વ્યક્તિગત પસંદગી પાઠક'માં લક્ષણવાર મેળવેલ સરાસરી પ્રાપ્તિની વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહીં હોય.

૫. સંશોધનનું ક્ષેત્ર

સંશોધકે પ્રસ્તુત સંશોધન માટે સંતરામપુર તાલુકામાં આવેલી ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાના ધોરણ-૧૧ અને ધોરણ-૧૨ ના ઉચ્ચ સિદ્ધિ અને નિમ્ન સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓના વ્યક્તિત્વ લક્ષણોનો કેટલાક ચલોના સંદર્ભમાં તુલનાત્મક અભ્યાસ કરવાનો હોવાથી આ અભ્યાસ ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણક્ષેત્ર તરીકે લેવામાં આવ્યો છે.

૬. અભ્યાસનું મહત્વ

શૈક્ષણિક સંશોધન એ શિક્ષણ સુધારણા માટે આશીર્વાદરૂપ છે. શિક્ષણ એ જીવંત પ્રક્રિયા છે અને તેમાં સમયે સમયે પરિવર્તનની આવશ્યકતા રહે છે. આવા પરિવર્તનને વધુ નક્કર બનાવવા સંશોધનની આવશ્યકતા રહેલી છે. સંશોધક દ્વારા હાથ ધરવામાં આવતું સંશોધન જો વિદ્યાર્થીઓ, શિક્ષકો કે સમાજ માટે ઉપયોગી બને તો જ તે સંશોધન સાર્થક ગણી શકાય. પ્રસ્તુત સંશોધનનું મહત્વ આ મુજબ છે જેમાં,

- પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિ અને તેના વ્યક્તિત્વ લક્ષણોને આધારે તુલના કરવામાં આવી છે. ઉચ્ચ સિદ્ધિવાળા વિદ્યાર્થી કેવા વ્યક્તિત્વ લક્ષણો ધરાવે છે. કયા લક્ષણો બંનેમાં સમાન જોવા મળે છે અને કયા લક્ષણો બંનેમાં પરસ્પર વિરોધી રીતે જોવા મળે છે તેનો અભ્યાસ ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાના ધોરણ-૧૧ અને ધોરણ-૧૨ના વિદ્યાર્થીઓને આધારે કરવામાં આવે છે.
- આમ, વ્યક્તિત્વ લક્ષણોનો અભ્યાસ ખૂબ જ મહત્વનો છે. હજી આપણી શિક્ષણપ્રથામાં આ બાબતને ખૂબ જ ગંભીરતાથી લેવામાં આવતી નથી અને તેથી જ ઉપરોક્ત બાબતોમાં જોવા મળે છે કે ઓટોમોબાઇલ ક્ષેત્રમાં, કેશન ક્ષેત્રમાં કે એટમોબાઇના ક્ષેત્રમાં જેટલી સભાનતા બાળકોના વ્યક્તિત્વ લક્ષણો જાણવામાં નથી. જો આ બાબતને આપણે અંગૂલી નિર્દેશ તરીકે સ્વીકારીએ તો પ્રસ્તુત અભ્યાસનું મહત્વ ઉપરોક્ત વાક્યામાં જ સમાઈ જાય છે અને તેથી જ પ્રસ્તુત અભ્યાસ હાથ ધરવામાં આવ્યો છે.

૭. વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિ, જાતિ અને કક્ષાના આધારે વ્યક્તિત્વ લક્ષણોની તુલના

૭.૧ ધોરણ-૧૧ ના ઉચ્ચ સિદ્ધિ ધરાવતા (સમગ્ર) વિદ્યાર્થીઓ અને નિમ્ન સિદ્ધિ ધરાવતા (સમગ્ર) વિદ્યાર્થીઓનાં 'વ્યક્તિગત પસંદગી પાઠક'માં લક્ષણવાર મેળવેલ સરાસરી પ્રાપ્તિની વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહીં હોય.

સારણી ૧-ધોરણ-૧૧ ના ઉચ્ચ સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ અને નિમ્ન સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓના વ્યક્તિત્વના લક્ષણોની સરાસરી પ્રમાણિત વિચલન અને ક્રાંતિક ગુણોત્તર

ક્રમ	ચલ	ધોરણ-૧૧ ઉચ્ચ સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ N ₁ =105		ધોરણ-૧૧ નિમ્ન સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ N ₂ =93		સરાસરી નો તફાવત	પ્રમાણ ભૂલ	ક્રાંતિક ગુણોત્તર	સાર્થકતા
		સરાસરી	પ્ર. વિ.	સરાસરી	પ્ર. વિ.	M ₁ - M ₂			
૧	સિદ્ધિ	૩૫.૭૫	૬.૯૫	૩૪.૩૯	૬.૪૩	૧.૩૬	૦.૯૫૧	૧.૪૩	N.S.
૨	આદર કરવો	૩૬.૦૪	૭.૯૪	૩૭.૫૯	૭.૪૯	૧.૫૫	૧.૦૯૭	૧.૪૧	N.S.
૩	વ્યવસ્થા	૩૫.૯૬	૮.૮	૩૭.૨૫	૭.૭૩	૧.૨૯	૧.૧૩૮	૧.૧૩	N.S.
૪	પ્રદર્શન	૩૧.૨૨	૬.૨૬	૩૧.૫૮	૫.૯૪	૦.૩૬	૦.૯૬૮	૦.૪૧	N.S.
૫	સ્વાયતત્તા	૩૩.૦૨	૫.૫૯	૩૨.૫૫	૬.૫૩	૦.૪૭	૦.૯૭	૦.૫૪	N.S.
૬	સંલગ્નતા	૩૫.૫૫	૭.૩૧	૩૫.૦૧	૬.૮૪	૨.૮૫	૧.૦૦૬	૨.૮૩	**

9	આંતરિક સમજ	૩૨.૬	૬.૫૨	૩૨.૭	૮.૦૪	૨.૮૪	૧.૦૪૯	૨.૭૧	**
૮	મદદ	૩૩.૯૫	૭.૫	૩૫.૪	૭.૭૯	૧.૮૨	૧.૦૯	૧.૬૭	N.S.
૯	પ્રભુત્વ	૩૧.૭૬	૭.૨	૩૨.૧૩	૬.૦૫	૧.૬૩	૦.૯૪૨	૧.૭૩	N.S.
૧૦	અવમાન	૩૨.૮૬	૬.૩૩	૩૩.૩૯	૬.૮૧	૧.૦૯	૦.૯૩૮	૧.૧૬	N.S.
૧૧	બીજાઓની કાળજી લેવી	૩૫.૧૬	૬.૬૩	૩૩.૯૫	૭.૩૭	૧.૩૫	૧.૦૦૧	૧.૩૫	N.S.
૧૨	પરિવર્તન	૩૪.૪	૬.૬૪	૩૬.૫૧	૬.૭૧	૧.૨૩	૦.૯૫૧	૧.૨૯	N.S.
૧૩	સહનશીલતા	૩૬.૨૩	૭.૧૪	૩૫.૬૩	૬.૪૫	૦.૬	૦.૯૬૬	૦.૬૨	N.S.
૧૪	વિજાતિય કામવૃત્તિ	૩૨	૬.૧૮	૩૧.૪૭	૬.૧	૦.૫૩	૦.૮૭૪	૦.૬૦	N.S.
૧૫	આક્રમકતા	૩૨.૪૩	૫.૪૯	૩૩.૭૬	૬.૧૧	૧.૩૩	૦.૮૩	૧.૬૦	N.S.

N.S. – Not Significant

*0.05 કક્ષાએ સાર્થક

**0.01 કક્ષાએ સાર્થક

સારણ ૧ ધોરણ-૧૧ ના ઉચ્ચ સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થી અને નિમ્ન સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓના વ્યક્તિત્વ લક્ષણોની સરાસરી, પ્રમાણિત વિચલન અને ક્રાંતિક ગુણોત્તર દર્શાવે છે. સારણી પરથી જુદા જુદા ૧૫ વ્યક્તિત્વ લક્ષણોમાંથી વ્યક્તિત્વ લક્ષણ સિદ્ધિ, આદર કરવો, વ્યવસ્થા, પ્રદર્શન, સ્વાયતતા, મદદ, પ્રભુત્વ, અવમાન, બીજાઓની કાળજી લેવી, કામવૃત્તિ અને આક્રમકતા. જેવા લક્ષણોમાં ઉચ્ચ સિદ્ધિ ધરાવતા ધોરણ-૧૧ ના વિદ્યાર્થીઓ અને નિમ્ન સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓમાં કોઈ તફાવત જોવા મળતો નથી. આથી આ લક્ષણો માટે શૂન્ય ઉત્કલ્પના H_{01} નો સ્વિકાર થાય છે. આથી કહી શકાય કે વ્યક્તિત્વ લક્ષણ, સિદ્ધિ, આદર કરવો, વ્યવસ્થા, પ્રદર્શન, સ્વાયતતા, મદદ, પ્રભુત્વ, અવમાન, બીજાઓની કાળજી લેવી, પરિવર્તન, સહનશીલતા વિજાતિય કામવૃત્તિ અને આક્રમકતા જેવા લક્ષણો માટે ધોરણ-૧૧ ના ઉચ્ચ સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ અને નિમ્ન સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ એકબીજાથી ભિન્નતા ધરાવતા નથી.

પરંતુ વ્યક્તિત્વ લક્ષણ સંલગ્નતા, અને આંતરિક સમજ માટે t મૂલ્ય અનુક્રમે ૨.૮૩ અને ૨.૭૦ કરતા વધારે હોવાથી ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક છે. આથી વ્યક્તિત્વ લક્ષણ સંલગ્નતા અને આંતરિક સમજ માટે ધોરણ-૧૧ ના ઉચ્ચ સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ અને નિમ્ન સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓમાં ભિન્નતા જોવા મળે છે. વ્યક્તિત્વ લક્ષણ સંલગ્નતા અને આંતરિક સમજ માટે સારણી ૧ પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે ધોરણ-૧૧ ના ઉચ્ચ સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ કરતાં નિમ્ન સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની સરાસરી ઓછી છે. તેથી નિમ્ન સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ સંલગ્નતામાં અને આંતરિક સમજ નીચી જોવા મળે છે.

આમ છતાં તેમની સરાસરી વચ્ચે જે કોઈ તફાવત જોવા મળે છે તે આક્રમક છે. અને આ વિદ્યાર્થીઓની સરાસરી વચ્ચે જે તફાવત જોવા મળે છે તે ૯૫ % વિશ્વાસ સાથે કહી શકાય.

આમ, ઉપરોક્ત બાબતો પરથી જણાય છે કે ધોરણ-૧૧ ના ઉચ્ચ સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ સંલગ્નતા અને આંતરિક સમજ કેળવવામાં ચઢિયાતા છે.

૭.૨ ધોરણ-૧૨ ના ઉચ્ચ સિદ્ધિ ધરાવતા (સમગ્ર) વિદ્યાર્થીઓ અને નિમ્ન સિદ્ધિ ધરાવતા (સમગ્ર) વિદ્યાર્થીઓનાં 'વ્યક્તિગત પસંદગી પાઠ'માં લક્ષણવાર મેળવેલ સરાસરી પ્રાપ્તિની વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહીં હોય.

સારણી ૨-ઘોરણ-૧૨ ના ઉચ્ચ સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ અને નિમ્ન સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓના વ્યક્તિત્વના લક્ષણોની સરાસરી પ્રમાણિત વિચલન અને ક્રાંતિક ગુણોત્તર

ક્રમ	ચલ	ઘોરણ-૧૨ ઉચ્ચ સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ N ₁ =88		ઘોરણ-૧૨ નિમ્ન સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ N ₂ =79		M ₁ - M ₂	σ D	t	સાર્થકતા
		સરાસરી	પ્ર.વિ.	સરાસરી	પ્ર.વિ.				
૧	સિદ્ધિ	૩૭.૨૨	૬.૮૩	૩૭.૦૮	૬.૨૪	૦.૧૪	૧.૦૧૬	૦.૧૪	N.S.
૨	આદર કરવો	૩૭.૪૨	૭.૪૫	૪૦.૬૩	૮.૨૫	-૩.૨૧	૧.૨૧૫	૨.૬૪	**
૩	વ્યવસ્થા	૪૨.૩૪	૬.૫૩	૪૧.૭૮	૫.૭૭	૦.૫૬	૦.૯૫૮	૦.૫૮	N.S.
૪	પ્રદર્શન	૩૨.૮૫	૬.૪૮	૩૩.૭૫	૬.૫૧	-૦.૯	૧.૦૦૭	૦.૮૯	N.S.
૫	સ્વાયત્તા	૩૩.૩૨	૬.૨૭	૩૩.૭૫	૬.૫૮	-૦.૪૩	૦.૯૯૫	૦.૪૩	N.S.
૬	સંલગ્નતા	૩૭.૮૬	૭.૪૪	૩૭.૮	૬.૭૪	૩.૪૬	૧.૧૦૩	૩.૧૪	**
૭	આંતરિક સમજ	૩૪.૩૩	૭.૩૩	૩૪.૪	૭.૫૭	-૩.૨૪	૧.૧૫૪	૨.૧૮	*
૮	મદદ	૩૬.૪૬	૮.૯૧	૩૭.૫૭	૮.૪૯	૨.૧૦	૧.૩૫૧	૧.૫૫	N.S.
૯	પ્રભુત્વ	૩૨.૪૨	૬.૮	૩૪.૩૬	૬.૭૨	-૩.૪૮	૧.૦૪૮	૩.૩૨	**
૧૦	અવમાન	૩૫.૨૨	૬.૯૩	૩૫.૯	૬.૪૬	-૨.૬૪	૧.૦૪	૨.૫૪	**
૧૧	બીજાઓની કાળજી લેવી	૩૭.૮૩	૭.૭૯	૩૭.૮૬	૭.૪૬	૦.૨૫	૧.૧૮૩	૦.૨૧	N.S.
૧૨	પરિવર્તન	૩૭.૭૨	૫.૯૧	૩૭.૨૮	૬.૯૭	-૨.૨૫	૦.૯૯૭	૨.૨૮	*
૧૩	સહનશીલતા	૩૭.૯	૬.૮૧	૩૯.૯૭	૬.૧૬	-૨.૦૭	૧.૦૦૯	૨.૦૫	*
૧૪	વિજાતિય કામવૃત્તિ	૩૩.૦૯	૭.૬	૩૩.૧૫	૬.૭૯	-૦.૦૬	૧.૧૨	૦.૦૫	N.S.
૧૫	આક્રમકતા	૩૪.૬૭	૬.૧૫	૩૪.૧૯	૬.૭૮	૦.૪૮	૧.૦૦૧	૦.૪૮	N.S.

N.S. – Not Significant

*0.05 કક્ષાએ સાર્થક

**0.01 કક્ષાએ સાર્થક

સારણી ૨ ઘોરણ-૧૨ ના ઉચ્ચ સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ અને નિમ્ન સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓના વ્યક્તિત્વ લક્ષણોની સરાસરી, પ્રમાણિત વિચલન અને ક્રાંતિક ગુણોત્તર દર્શાવે છે. સારણી પરથી જુદા જુદા ૧૫ વ્યક્તિત્વ લક્ષણોમાંથી વ્યક્તિત્વ લક્ષણોની માહિતી મળે છે.

અહીં સારણી જોતા વ્યક્તિત્વ લક્ષણના જુદા જુદા ૧૫ વ્યક્તિત્વ લક્ષણોમાંથી વ્યક્તિત્વ લક્ષણ સિદ્ધિ, વ્યવસ્થા, પ્રદર્શન, સ્વાયત્તા, બીજાઓની કાળજી લેવી, વિજાતિય કામવૃત્તિ અને આક્રમકતા જેવા લક્ષણોમાં ઉચ્ચ સિદ્ધિ ધરાવતા ઘોરણ-૧૨ ના વિદ્યાર્થીઓ અને નિમ્ન સિદ્ધિ ધરાવતા ઘોરણ-૧૨ના વિદ્યાર્થીઓમાં કોઈ સાર્થક તફાવત જોવા મળતો નથી. આથી આ લક્ષણો માટે શૂન્ય ઉત્કલ્પના H₀₂ નો સ્વિકાર થાય છે. આથી કહી શકાય કે વ્યક્તિત્વ લક્ષણ સિદ્ધિ, વ્યવસ્થા, પ્રદર્શન, સ્વાયત્તા, બીજાઓની કાળજી લેવી, વિજાતિય કામવૃત્તિ અને આક્રમકતા માટે ઉચ્ચ સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ અને નિમ્ન સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ એકબીજાથી ભિન્નતા ધરાવતા નથી.

પરંતુ વ્યક્તિત્વ લક્ષણો આંતરિક સમજ, અવમાન, પરિવર્તન અને સહનશીલતા માટે t નું મૂલ્ય અનુક્રમે ૨.૧૮, ૨.૫૪, ૨.૨૮ અને ૨.૦૫ છે. જે ૧.૯૬ કરતાં વધારે છે. આથી આ વ્યક્તિત્વ લક્ષણો ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક છે. પરિણામે વ્યક્તિત્વ લક્ષણો આંતરિક સમજ, અવમાન, પરિવર્તન અને સહનશીલતા માટે શૂન્ય ઉત્કલ્પના H₀₂ નો અસ્વિકાર કરવામાં આવે છે. વળી વ્યક્તિત્વ લક્ષણો આદર કરવો, સંલગ્નતા અને પ્રભુત્વ માટે t નું મૂલ્ય અનુક્રમે ૨.૬૪, ૩.૧૪, ૩.૩૨ છે. જે ૨.૫૮ કરતાં વધારે છે. આથી ૦.૦૧ કક્ષાએ આ વ્યક્તિત્વ લક્ષણો માટે જોવા મળતો તફાવત સાર્થક છે. પરિણામે વ્યક્તિત્વ લક્ષણો આદર કરવો, સંલગ્નતા, અને પ્રભુત્વ માટે શૂન્ય ઉત્કલ્પના H₀₂ નો ૦.૦૧ કક્ષાએ

અસ્વિકાર કરવામાં આવે છે. આમ, વ્યક્તિત્વ લક્ષણો આદર કરવો, સંલગ્નતા અને પ્રભુત્વ, આંતરિક સમજ, સ્વમાન પરિવર્તન, અને સહનશીલતા માટે ઉચ્ચ સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ અને નિમ્ન સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ કરતા ભિન્નતા હતી.

વ્યક્તિત્વ લક્ષણો આંતરિક સમજ, સ્વમાન, પરિવર્તન અને સહનશીલતા માટે સારણી ૧ પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે ધોરણ-૧૨ના ઉચ્ચ સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ કરતા નિમ્ન સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની સરાસરી ઓછી છે. આથી ધોરણ-૧૨ના ઉચ્ચ સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ આંતરિક સમજ, અવમાન, પરિવર્તન અને સહનશીલતા ધરાવે છે.

વ્યક્તિત્વ લક્ષણો આદર કરવો, સંલગ્નતા અને પ્રભુત્વ માટે સારણી ૨ પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે આદર કરવો, પ્રભુત્વ જેવા લક્ષણો નિમ્ન સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓમાં વધારે જોવા મળે છે. જ્યારે સંલગ્નતાના ગુણો ઉચ્ચ સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓમાં વધારે જોવા મળે છે. નિમ્ન સિદ્ધિ ધરાવતા ધોરણ-૧૨ ના વિદ્યાર્થીઓમાં સંલગ્નતાની ભાવના ઓછી જોવા મળે છે.

આમ, ઉપરોક્ત તમામ બાબતો પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે ધોરણ-૧૨ ના ઉચ્ચ સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ સંલગ્નતા આંતરિક સમજ, અવમાન, પરિવર્તન જેવા લક્ષણો જોવા મળે છે. જ્યારે ધોરણ-૧૨નાં નિમ્ન સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ આદર કરવો, પ્રભુત્વ, સહનશીલતા જોવા મળે છે.

આમ છતાં તેમની સરાસરી વચ્ચે જે કોઈ તફાવત જોવા મળે છે તે આકસ્મિક છે. અને આ વિદ્યાર્થીઓની સરાસરી વચ્ચે જે તફાવત જોવા મળે છે તે ૯૫ % વિશ્વાસ સાથે કહી શકાય. આમ, ઉપરોક્ત બાબતો પરથી જણાય છે કે ધોરણ-૧૧ ના ઉચ્ચ સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ સંલગ્નતા અને આંતરિક સમજ કેળવવામાં ચઢિયાતા છે.

૯. તારણો

પ્રસ્તુત અભ્યાસના પૃથકરણ પરથી મળેલા તારણો આ મુજબ છે. જેમાં,

૧. ધોરણ-૧૧ના ઉચ્ચ સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓના 'વ્યક્તિગત પસંદગી પાક' માં સંલગ્નતા જેવા ચલોમાં ૦.૦૧ કક્ષાએ ઉચ્ચ સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ નિમ્ન સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ કરતા અગ્રેસર ગણાયા હતા. જ્યારે આંતરિક સમજ ચલમાં ૦.૦૧ કક્ષાએ ઉચ્ચ સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ કરતા નિમ્ન સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ અગ્રેસર ગણાયા હતા.
૨. ધોરણ-૧૨ના ઉચ્ચ સિદ્ધિ અને નિમ્ન સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓના 'વ્યક્તિગત પસંદગી પાક' માં સંલગ્નતા, અવમાન ચલોમાં ૦.૦૧ કક્ષાએ ઉચ્ચ સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ નિમ્ન સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ કરતા અગ્રેસર ગણાયા હતા. જ્યારે સ્વાયત્તા, પ્રભુત્વ જેવા ચલોમાં ૦.૦૧ કક્ષાએ ઉચ્ચ સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ કરતા નિમ્ન સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ અગ્રેસર ગણાયા હતા. જ્યારે પરિવર્તન ચલમાં ૦.૦૫ કક્ષાએ ઉચ્ચ સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ નિમ્ન સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ કરતા અગ્રેસર ગણાયા હતા. જ્યારે સહનશીલતા ચલોમાં ૦.૦૫ કક્ષાએ ઉચ્ચ સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ કરતા નિમ્ન સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ અગ્રેસર ગણાયા હતા.

સંદર્ભસૂચિ

1. Best, J.W. and other, (1986). Research in Education, New Delhi: prentice hall of India P. Ltd.
2. Brown, F.G. (1953). Principle of Educational and psychological testing, (Third Edition), New York, Mott, Rinehart and Winston.
3. Cochran, W.G. (1958). Sampling Techniques, Bombay: Ashiya Publishing House Asian Student edition.
4. દેસાઈ, કે.જી. તથા અન્ય, (૧૯૮૪). શૈક્ષણિક પરિભાષા અને વિભાવના, અમદાવાદ: યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.
5. દેસાઈ, કે.જી. સંશોધન પદ્ધતિઓ અને પ્રવિધિઓ, (દ્વિતીય આવૃત્તિ) અમદાવાદ: યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય.